

teatral de vară al orașului București etc. etc. (las la latitudinea dv. „inventarea“ celorlalte manifestații estivale).

N-ar fi frumos? N-ar fi interesant? Eu bănuiesc că da!

Lucian Giurchescu

P.S. Pentru cei care ar avea totuși impresia unor propuneri vagi, mi-aș permite să sugerez pentru început un plan concret.

În primul an, un festival la mare și unul la București de câte 2—3 săptămâni. În cadrul acestor festivaluri, deocamdată, doar câte un singur spectacol „special“ (o reprezentație cu tematică de teatru popular la Muzeul satului, o dramă shakespeareană sau acel *Ovidiu*, de care vorbeam, pe malul mării). În rest, premiere absolute pe scena de la Mamaia și pe cele de la Herăstrău și „23 August“. Cu ce piese, vă veți întreba? Cu toate acelea pe care teatrele le scot în iunie și chiar în iulie în săli sufocante ca atmosferă și care nu pretind mari adaptări. Dacă ne gândim doar la stagiunea trecută, am avut numai în București peste opt asemenea premiere. Socotind reprezentațiile scoase în aceeași perioadă de vară în întreaga țară, obținem minimum douăzeci de premiere absolute, arhisuficient pentru douăzeci de seri de teatru.

În acest mod, întiiul an ar marca pe de o parte primele experiențe de teatru în cadru natural, care apoi, discutate și analizate serios, ne-ar oferi puncte de reper pentru extinderea încercărilor de acest fel, iar șirul de premiere (care nu cer nici o investiție în plus) ar suscita interesul spectatorilor pentru aceste festivaluri, pentru aceste adevărate sărbători teatrale de vară.

Cu scurgerca anilor, proporția între spectacolele adaptate necesităților estivale și cele create în mod special s-ar schimba treptat în favoarea ultimelor, coexistența celor două forme de reprezentații nefiind în contradicție cu dorința unui adevărat teatru de vară, cu condiția ca piesele reprezentate pe scenele, să le zicem clasice, să fie inedite pentru publicul respectiv și, în timp, gândite, precis, pentru aceste întâlniri de vară.

La viitoarele festivaluri și stagioni teatrale de vară, pe lângă teatrele propriu-zise, o contribuție însemnată ar putea-o aduce Institutul de teatru, deschis oricăror încercări îndrăznețe și având un număr impresionant de viitori actori și regizori, ce și-ar putea astfel face „practica în producție“, precum și OSTA, care ar putea finanța unele spectacole mai complexe (în nici un caz mai costisitoare decât festivalurile de muzică ușoară).

Iată câteva gânduri închinată legăturii cit mai strânse dintre spectacol și spectatori, dintre gândul scenic și emoția spectatorului. Avem dreptul ca cele mai bune spectacole românești să fie prezentate în fața unui public larg, internațional, care să-i confere circulația valorică mondială pe care unele din realizările noastre o merită.

Și, cum „moneda bună alungă moneda rea“, vor dispărea poate și unele exhibiții ad-hoc, turneele improvizate, sușanele.

Publicului trebuie să-i oferim în cele mai bune condiții creațiile noastre cele mai înaintate, mai contemporane. Acesta va fi modestul nostru omagiu adus partidului, încredințarea că ne străduim să răspundem dragostei și încrederii cu care el ne înconjoară.

L. G.

● ÎNĂLȚIMILE COMICULUI

Slujind cauzei comunismului și a reconstrucției morale a omului, a eliberării de tot felul de prejudecăți și concepții retrograde, satira călăuzită de acest nobil ideal poate ajuta omului să se reîntilnească, în sfârșit, cu propria lui creație. Chiar și sarcasmul cel mai ucigător servește pînă la urmă acestei binecuvîntate reîntilniri. Satira are deci tocmai scopul de a „curăța terenul“, de a da individului posibilitatea de a privi cu ochi curați și lucizi miracolul și dezastrelor existenței.

Teatrului îi sînt deschise în această privință toate posibilitățile; el poate să ducă această bătălie cu maximă eficiență și mai ales „la zi“. Din nefericire, posibilitatea individului de a acumula prejudecăți și de a le încorpora propriei sale naturi este imensă. Partidul nostru, care se opune oricărei forme de birocratism, stagnare și

îndepărtare de viață, cheamă pe scriitor să participe eficient la această dificilă și nobilă bătălie de perpetuă educare.

Sarcina comediei este cu atât mai dificilă cu cât mișcarea și varietatea, abilitatea și vitalitatea inculpaților morali fac ca aceștia să fie din ce în ce mai greu de depistat. Vitalitatea imposturii nu e un secret pentru nimeni. Idiotul și impostorul nu stau pe loc, ei știu să miroasă circumstanțele favorabile, mediul prielnic; într-un fel, progresează și ei. Mai mult decât atât, impostorul e capabil să împrumute chiar și câteva din ticurile inteligenței, la nevoie își face rost chiar și de-un crez moral. Impostorul contemporan știe că în socialism este obligat la o anume conduită morală; înainte de a comite potlogăria, el va rosti, inevitabil, câteva cuvinte mari. Trăind într-o societate socialistă, impostorii sînt siliți să se ascundă, mulți dintre ei se ascund chiar și în sublim — frica nu alege —, sarcina satirei e de a-i descoperi chiar și în gaură de șarpe.

Vorbeam, câteva rînduri mai înainte, despre capacitatea unor indivizi de a acumula prejudecăți cu ferocitatea cu care alții acumulează bunuri materiale. Există chiar neghiobul orgoliu de a fi la zi și cu prejudecățile — teama stupidă de a nu-ți fi asimilat ultima stupiditate, de a nu rămîne, cu alte cuvinte, în urmă... Unii și-au încorporat pînă și sentimentul absurdului existenței — păcat ceva mai nou, mai recent și mai subtil. Miller refuză să creadă în absurdul existenței, și eu subscriu la acest punct de vedere: a crede în absurdul existenței este o prejudecată ca oricare alta... Faptul că, din această prejudecată plină de fascinație, Eugen Ionescu a realizat lucruri de valoare nu schimbă datele problemei. Asemuți indivizi pot fi absurzi — dar viața care se desfășoară după legi cunoscute n-are cum să fie absurdă. Individul care nu acceptă viața o consideră inevitabil absurdă; el confundă ușor — și nu fără o răsfățată plăcere — marasmul lui interior cu absurdul existenței. Prin această sumbră transplantare, individul cu pricina goleşte existența de miracol, simplitate și tragism pur, umplînd-o cu o spaimă bicisnică. Cine are conștiința absurdului existenței acesta este — într-un fel sau altul — vinovat de acest sentiment; plătește tribut unor vechi erori și prejudecăți. Spuneam deci — și asta e ideea pe care vreau s-o subliniez — că o anume categorie de indivizi sînt foarte apti de a acumula prejudecăți, și chiar de a le argumenta, prejudecăți de toate felurile, de la frivolitatea erotică și birocrațism pînă la „absurdul existenței”. În infinit — asemenea liniilor paralele — cochetăria neghiobă și deșăntată se întîlnește cu „absurdul existenței”, ele sînt născute de fapt dintr-o eroare comună. Amîndouă acestea sînt născute din aceeași mamă. Pe măsură ce se înmulțesc sau se subtilizează prejudecățile, în aceeași măsură cresc și obligațiile comediei; ea este obligată — de evoluția psihologică a indivizilor — să meargă în adînc, la suprafață nu se mai găsește nimic interesant. Prin sondarea exercitată de-a lungul timpurilor, adîncul a devenit tot mai adînc; straturile imediate nu mai prezintă azi interes. Așa se explică și dispariția de fapt a comediei bulevardiere, a ironiei galante, a calambururilor și a jocurilor de spirit. Desigur, acest punct de vedere nu trebuie înțeles ca un psihologism vehement care caută orbește straturile cele mai ascunse ale existenței umane... el este mai curînd o pledoarie pentru căutarea degajată, fără prejudecăți, a adevărului. Citeodată, adevărul poate să fie totuna cu aparența; trebuie să ai curajul de a-l înregistra și ca atare.

S-a vorbit cîndva la noi — pro și contra — despre „teatrul didactic”. Cuvîntul „didactic” supără multe firi temperamentale — care cred că un asemenea teatru o să le oblige să învețe o lecție rigidă, cînd ei — zburdalnicii și plinii de viață — ar vrea să facă o plimbare la șosea... De fapt, toți marii dramaturgi ai lumii au fost „didactici”, au vrut „să dea o învățătură” și nici nu se poate altfel; orice manifestare de viață, de idei, pasiuni și sentimente se organizează inevitabil, cu de la sine putere, într-o direcție și într-un tîlc. Viața-pur-și-simplu nu există. Orice împlinire din viață își are, odată cu logica ei, și morala ei... E drept că la Brecht acest caracter didactic este ostentativ afișat — la Brecht, didacticismul era felul lui de a fi degajat și firesc, în asta stă și originalitatea sa. Dacă e departe de mine rigiditatea, chiar mărețată, a personajelor lui Brecht, acea directitate a scopului pe care el a impus-o în teatrul modern n-are ce strica nimănui. Dar comedia, oricît s-ar baza pe demonstrația pătimașă a vieții, oricît ar aduce personaje în carne și oase, ea trebuie să fie didactică pînă la urmă, să impună superioritatea moralei noastre socialiste.

Satira se face întotdeauna în numele unui ideal ; și noi o facem în numele idealului comunist ; numai de la o asemenea înălțime se pot critica oamenii și moravurile lor, numai de la o asemenea înălțime se pot privi lucid fenomenele existenței. Satiră fără un asemenea ideal nu există, ea degenerează atunci într-o conversație galantă, ire-sponsabilă și meschină. Sau, și mai grav, satira devine complice cu forțele negative. Dacă idealul celui care satirizează este la fel de mic cu idealul celui satirizat... totul e deșertăciune, ironie galantă și pierdere de timp.

Noi avem un asemenea ideal nobil... Totul e să avem puterea și talentul de a privi lumea de la înălțimea lui.

Teodor Mazilu

● PREZENȚA CLASICISMULUI

Se asistă de la o vreme la o tot mai frecventă vehiculare a termenilor „desuet“, „vetust“, „depășit“ și a altora din aceeași familie. În măsura în care acestea vizează o învingere a închistărilor conservatoare, provinciale, nu putem decât aplauda. Dar nu întotdeauna mînuitorii acestor epitete dovedesc și discernămintul indispensabil celor ce operează cu valorile culturii.

Evident că sîntem contemporani unui proces de constituire a unei noi sensibilități artistice, pe măsura unei noi sensibilități a epocii. Ceea ce pretinde continue reevaluări. Dar de aci pînă a te lăsa tiranizat de fluctuațiile capricioase ale unor anumite mode, e o distanță. În fond, e vorba de două poziții : prima e o condiție necesară asimilării organice a culturii ; a doua nu e decît o aderență epidermică, tutelată de snobism.

De aceea nu putem rămîne indiferenți cînd auzim uneori cum anumite valori sînt respinse în favoarea producțiilor mai recente. Ușurința cu care se emit asemenea judecăți face necesar apelul la un anumit simț de responsabilitate. Altminteri, s-ar ajunge să se creeze falsa impresie că arta nu trăiește decît pe dimensiunea clipei prezente, că aici de regulă ar fi discontinuitatea și efemerul, că posibilitatea achizițiilor și trăinicia valorilor sînt simple himere. Acest sentiment de nedurabilitate, de necoerență a eforturilor, de muncă de Sisif, nu poate oferi climatul propice creațiilor solide, de care cultura noastră are atîta nevoie.

Aceste alcătuiuri nu se pot închea, dacă ne lăsăm bătuți de toate vînturile.

Menajînd deschideri necesare curențelor innoitoare, teatrul nostru nu se poate totuși cristaliza decît în jurul unor piloni trainici, al valorilor permanente, clasate, clasice. Ideea că teatrul e complementar școlii și universității, idee moștenită de la dascălii culturii noastre, ne obligă la un singur eclectism : acela al piscurilor dramaturgiei naționale și universale, din toate timpurile și din toate locurile. „Spectacol cult“, „act de cultură“ nu pot deveni deodată (cum insinua cineva ironic) categorii vetuste, atîta vreme cît socotim că formarea personalității e necesar legată de asimilarea clasicismului, de valorile permanente ale culturii. Nu putem crește originali decît pe o rădăcină trainică. Avem nevoie de clasicitate !

Crin Teodorescu